

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

REMISSVAR (SOU 2017:38)

Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning

Välfärdsutredningens betänkande

Syftet med betänkandet:

- 1) Analysera hur olika kvalitetsmått kan användas på ett strategiskt sätt vid exempelvis upphandling av välfärdstjänster och uppföljning av utförda välfärdstjänster.
- 2) Förbättrad statistik och information för att följa upp att offentliga medel används för avsedd verksamhet.
- 3) Bättre register inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Gäller speciellt socialtjänsten.
- 4) Bättre statistik och annan information för att följa upp idéburna aktörer.

Övergripande synpunkter

Utredningens utgångspunkt är att en vinstbegränsning för privata aktörer av välfärdstjänster finansierade med offentliga medel är en nödvändighet för att garantera att dessa aktörer erbjuder god kvalitet i utförda tjänster. Det beror enligt utredningen huvudsakligen på att en vinstbegränsning inte kan ersättas med ett utökat kvalitetskrav eftersom välfärdstjänsters kvalitet är svår att mäta. Men tyvärr redovisar utredningen inga empiriska belägg för att det skulle förhålla sig på det sättet. Dessutom visar inte utredningen att det finns övervinster eller selektionsproblem på de välfärdsmarknader där uppdrag tilldelas under konkurrensutsättning. Detta är en allvarlig brist.

Icke desto mindre konstaterar utredningen att tidigare studier visar att konkurrens mellan vinstsyftande producenter ofta leder till effektivitetshöjande och produktivitet utvecklande innovationer. Utredningen konstaterar också att det finns studier som visar att konkurrens kan ha minskat kostnaderna utan att kvaliteten försämrats och därigenom haft positiva konsekvenser för kostnadseffektiviteten. De problem som utredningen senare redovisar är huvudsakligen kopplade till skolan och system där företag har rätt till ersättning utan att det sker under konkurrens eller omfattas av LOU. Offentlig upphandling bör huvudsakligen ske under konkurrens eftersom det löser många av de problem som utredningen framför. Detta borde utredningen ta fasta på.

Eftersom verksamhetens driftform förefaller ha lite koppling till kvaliteten hos de välfärdstjänster som erbjuds, vill Saco istället betona

vikten av att kvaliteten hos de välfärdstjänster som erbjuds och som är finansierade med offentliga medel garanteras, oavsett driftsform. I det avseendet är insyn och transparens av aktörernas verksamheter avgörande. Saco ser därför att regleringar som leder till ökad och förenklad insyn i offentligt finansierade verksamheter som erbjuder välfärdstjänster bör främjas och prioriteras. I det avseendet är tillgång till statistik avgörande för att en bra utvärdering och en god uppföljning ska kunna genomföras av olika marknader och verksamheter.

Saco håller med utredningen om att det är svårt att mäta kvaliteten i välfärdstjänster och att vad som betraktas som god kvalitet också kan variera beroende på vilken aktör som tillfrågas. Det är därför viktigt att inte läsa sig vid enskilda mått på kvalitet utan istället arbeta med flera mått och som är beroende av vilken typ av välfärdstjänst det handlar om. Olika mått speglar olika aspekter av tjänstens utförande som tillsammans kan ge en samlad bild som kan betraktas som relevant från en kvalitativ synvinkel. Det är därför viktigt att mått och regleringar utformas tillsammans med de professioner som verkar inom respektive välfärdsområde.

Specifika ställningstagande

Bestämmelser om uppgiftsskyldighet bör införas (10.2.3)

Utredningen föreslår att en tystnadspliktsbrytande uppgiftsskyldighet i socialtjänstlagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och patientsäkerhetslagen införs.

En skyldighet för privata utförare att lämna ut vissa personuppgifter till den huvudman som har ansvaret för och finansierar verksamheten, gör det möjligt att på ett effektivare sätt följa upp den vård och omsorg som erbjuds. Detta skulle öka möjligheterna att följa upp och kvalitetssäkra hälso- och sjukvårdsverksamheten respektive omsorgsverksamheten. **Saco tillstyrker** därför förslaget. Det är dock viktigt att säkerställa att skälen för utlämnandet är starkare än det integritetsintrång utlämnandet innebär för den enskilde, och att det finns relevanta rutiner kring personuppgiftshanteringen.

Tillsynsmyndigheternas befogenheter (10.3)

Utredningen föreslår att kravet på frekvenstillsyn i socialtjänstförordningen och förordningen om stöd och service till funktionshindrade ska avskaffas. Utredningen menar att tillsynen bör vara risk- och väsentlighetsbaserad, vilket är svårt att förena med en reglering av verksamheter som kräver en årlig tillsyn. **Saco tillstyrker** därför förslaget.

Men det är också viktigt att värdera och göra en översyn av hur tillsynsmyndigheten arbetar. En sådan utvärdering har utredningen inte genomfört, vilket är en brist. Tillsynsmyndigheten ska inte bara vara inriktad på att formella lagkrav är uppfyllda, utan måste också bedöma utförarens kvalitet. Att detta sker i högre utsträckning tycker Saco är viktig.

Behov av definitioner av vad som utgör enheter inom vård och omsorg (10.5.1)

Utredningen föreslår att E-hälsomyndigheten ges i uppdrag att ta fram definitioner av vad som utgör enheter inom hälso- och sjukvård och socialtjänsten. Det bör ske i samråd med berörda aktörer.

Saco tillstyrker förslaget om att definitioner av vad som utgör enheter inom vård och omsorg ska fastställas. Att fastställa definitioner är nödvändigt om det ska vara möjligt att skapa ett verksamhetsregister i hälso- och sjukvård och socialtjänst. Eftersom det finns ett behov av den typen av register krävs en samsyn kring definitioner och begrepp för att nödvändig information ska kunna sammanställas och användas.

Förutsättningar för ett enhetsbaserat verksamhetsregister bör utredas (10.5.2)

Utredningen gör bedömningen att förutsättningarna för att inrätta ett verksamhetsregister över utförare inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten på enhetsnivå bör utredas när definitioner av vad som utgör enheter tagits fram. Saco anser att ett verksamhetsregister på enhetsnivå skulle ha stort värde i utvärderingssammanhang. **Saco tillstyrker** därför att förutsättningarna för detta utreds.

Att välfärdssektorns tjänster präglas av god kvalitet är viktig oavsett om den drivs i offentlig eller privat regi, och säkerställs bäst genom att låta verksamheterna präglas av öppenhet och transparens. Det leder till en naturlig sanering av aktörer som erbjuder välfärdstjänster av undermålig kvalitet, och främjar resursutnyttjandet i välfärden. Detta främjas av centrala register med information.

Insynen är idag begränsad och för journalister är det komplicerat att genomföra kvalificerade utredningar eftersom det saknas en samlad statistik. Detta lyfts också av utredningen, Ökad insyn i välfärden (SOU 2016:62), som konstaterar att omfattningen av privata aktörers verksamhet i flera delar är svåröverskådlig. Data måste hämtas från en mängd olika källor, och olika intressenter presenterar materialet på komplicerade sätt för att gynna deras intressen. Initiativet *Välfärdsinsyn*, som är ett samarbete mellan arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer kopplad till vård och omsorg, rapporterar att det nästan är omöjligt att få fram hur det ser ut på enhetsnivå både i

företag och kommuner och landsting. Eftersom det finns ett behov av att få en samlad bild av hur välfärdssektorn fungerar är detta något som regeringen bör prioritera.

Upphandlad verksamhet (11.2.2)

Utredningen föreslår att Upphandlingsmyndigheten (UHM) ska få ett resurstillskott på 3,6 miljoner för att förstärka arbetet med vägledning och annat stöd för välfärdsområdet.

Att den offentliga upphandlingen sker på rätt sätt och att lagstiftningen om offentlig upphandling följs och tillämpas på det sätt den är avsedd är ett krav för att offentliga medel används på ett effektivt sätt. Här finns det idag stora brister. I det avseendet är förstärkt vägledning och stöd viktigt. Saco stödjer därför utredningens bedömning att mer insatser behövs för att öka stödet för upphandling av välfärdstjänster och **tillstyrker förslaget**.

Men utredningen föreslår att hela beloppet ska tas från Konkurrensverkets anslag. Detta är något som **Saco avvisar**. Ett minskat anslag kommer utan tvekan att påverka arbetssituationen och antalet medarbetare på Konkurrensverket. Beloppet 3,6 miljoner uppges i betänkandet motsvara kostnaden för tre kvalificerade handläggare. Med tanke på att medellönen inklusive sociala avgifter ligger betydligt under 1,2 miljoner på Konkurrensverket, skulle antal anställda på verket påverkas i större omfattning. Det förstärkta stödet bör alltså inte ske på bekostnad av existerande tillsynsverksamhet. Upphandlingstillsyn kommer även fortsättningsvis att vara viktigt och bidrar även det till bättre upphandlingar. Att minska Konkurrensverkets anslag är därför fel sätt att finansiera det ökade stödet och måste därför ske på annat sätt.

Bättre uppföljning (11.3.3)

Utredningen föreslår att Statskontoret bör ges i uppdrag att följa upp huvudmännens uppföljning och kontroll av privata utförare i välfärden.

Sedan 2014 finns ett krav i Kommunallagen som innebär att kommuner och landsting ska anta ett program för uppföljning av kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. Bakgrunden till att kravet infördes var att Utredningen om en kommunallag för framtiden i sitt delbetänkande, Privata utförare – kontroll och insyn (SOU 2013:53) konstaterade att det fanns brister i uppföljning och kontroll av privata utförare från kommuners och landstings sida. **Saco tillstyrker** förslaget eftersom det är angeläget att säkerställa att kommunerna följer upp kvaliteten i de välfärdstjänster de överlämnar till privata utförare.

Bifogar svar från Sveriges Ingenjörer.

Sveriges akademikers centralorganisation
Med vänliga hälsningar

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Thomas Andrén
Välfärdsekonom